

Nr 500

Av herr Jacobsson, Gösta, *angående kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter.*

(Lika lydande med motion nr 608 i Andra kammaren)

Alltsedan regeringsrättens tillkomst som högsta instans inom den administrativa rättskipningen i Sverige har den ordningen tillämpats för fördelning av mål och ärenden mellan den administrativa domstolen och den högsta administrativa instansen — Kungl. Maj:t i statsrådet — att i en särskild lag, regeringsrättslagen, de mål och ärenden uppräknas vilka tillhör Kungl. Maj:ts prövning men som i stället för att gå den ordinarie vägen till statsrådet skall avgöras i regeringsrätten.

Allteftersom nya slag av mål och ärenden tillkommer och andra försvinner, sker oavslutligen ändringar i denna lagkatalog, vilken i verkligheten bestämmer regeringsrättens kompetens. För några år sedan företogs på riksdagens intitiativ en fullständig översyn av hela förteckningen, i det en utredningsman med största omsorg genomgick hela förteckningen och prövade för varje grupp av mål huruvida avgörandet i sådana mål lämpligen borde hänföras till regeringsrätten eller kvarligga hos Kungl. Maj:t i statsrådet (SOU 1959: 4). Utredningen blev sedermera remissbehandlad, och den jämte remissmaterialet har numera överlämnats till förvaltningsdomstolskommittén, som skall för sin del ompröva vad som framkommit under det hittillsvarande vidlyftiga utredningsarbetet. Denna kommitté är genom sina direktiv begränsad till en omprövning av enskildheter i katalogen och till att i denna del taga ställning från fall till fall. Däremot äger kommittén ej ingå på en granskning av systemet som sådant. I direktiven utgår man nämligen från att någon mera genomgripande principiell förändring av det nuvarande rättsskyddssystemet icke bör övervägas av utredningen.

Den nuvarande ordningen, som alltså icke i princip skall rubbas, innebär att den prövning som tillkommer de administrativa domstolarna med regeringsrätten i spetsen är allsidig på så sätt, att domstolen äger pröva det förekommande ärendet i hela dess vidd, såväl alla lämplighetsfrågor som de rättsfrågor som kan vara förenade med målet. På samma sätt förhåller det sig när de administrativa myndigheterna, däribland Kungl. Maj:t i statsrådet, anförtrotts att utan möjlighet till efterkontroll genom domstol eller annan judiciell myndighet pröva alla slag av frågor som uppkommer i till de-

ras kompetens hörande mål och ärenden, såväl rättsfrågor som lämplighetsfrågor.

Grovt uttryckt har fördelningen av mål och ärenden mellan regeringsrätten och Kungl. Maj:t i statsrådet i den nuvarande katalogen skett efter den grundsatsen att sådana målgrupper, där det rättsliga momentet är särskilt starkt uttalat, lagts under regeringsrätten, medan mål, där skälighetsfrågorna regelmässigt spelar större roll, avgöres exklusivt av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Beträffande de flesta målgrupper förhåller det sig emellertid så att målen företer en blandning av rättsfrågor och skälighetsfrågor. Den svenska ordningen leder därför till att i stora grupper av mål, där lämplighetsfrågor vanligen gör sig gällande i hög grad — det kan t. ex. gälla upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet — de administrativa myndigheterna anses böra ha avgörandet i sin hand. Varje judiciell prövning uteslutes beträffande alla rättsfrågor, även sådana för individen och samhället betydelsefulla, som kan vara involverade i saken. Hur noga än avvägningen göres mellan de mål som går till regeringsrätten, och dem, som kvarstannar i statsrådet, måste under alla omständigheter i praktiken otaliga fall uppstå, där den gruppering som följer av katalogen ter sig föga ändamålsenlig.

I flertalet andra länder har man uppdelat handläggningen av administrativa mål efter andra grunder än dem, som enligt vad nyss sagts tillämpas i vårt land. I allmänhet låter man skälighetsfrågornas avgörande åvila den administrativa myndighet, som har ansvaret för förvaltningsverksamheten på området. Den avgör i första hand också uppkommande rättsfrågor, men det finns i regel möjlighet att efter besvär eller dylikt få dessa bedömda av domstol, oavsett i vilket slag av mål de förekommer. Om talan kan fullföljas också i skälighetsfrågor kan man få en dubbel instansordning. De svårigheter som föranledes härav har man dock i allmänhet lyckats lösa på ett praktiskt sätt i dessa främmande system. Det finns intet som talar emot att det skulle vara möjligt att även i vårt land nå fram till en dylik uppdelning av frågorna, om man så skulle finna önskvärt.

Som nyss nämnts är frågan om fördelningen av administrativa mål mellan regeringsrätten och Kungl. Maj:t i statsrådet för närvarande under utredning inom förvaltningsdomstolskommittén. Denna utredning har över huvud att framlägga förslag till en ny förvaltningsdomstolsorganisation. Enligt vad som erfarits har kommittén i huvudsak slutfört genomgången av det till den överlämnade arbetsmaterialet i fördelningsfrågan. Den bör därigenom ha fått tillfälle att bilda sig en uppfattning om hur den nu tillämpade metoden verkar i alla sina enskildheter. Det synes rimligt att den mot bakgrund av de sålunda vunna erfarenheterna får tillfälle att överväga även andra alternativ till lösning av detta spörsmål som kan ifrågakomma. Ett sådant tilläggsdirektiv bör relativt skyndsamt meddelas kommittén, så att icke kommittén uppehålls i sitt arbete.

»Det finns på detta stadium, då saken utredes, icke anledning att mera bestämt yttra sig om hur ett framtida fördelningssystem på detta område bör se ut. Svaret på frågan kan ha visst samband med den blivande förvaltningsdomstolsorganisationen, som kommittén nu utreder. Däremot synes det vara rationellt att den sittande utredningen får frihet att utan bindningar pröva sig fram till den lämpligaste ordningen för bestämmande av kompetensgränserna mellan administrativ domstol och administrativa myndigheter. Den bör i detta arbete stå fri i förhållande till nuvarande system, som obestridligen är ur många synpunkter otillfredsställande.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förvaltningsdomstolskommittén meddelas sådana tilläggsdirektiv till sitt arbete, att kommittén blir i tillfälle att fritt pröva olika tänkbara alternativ för fördelningen av administrativa mål och ärenden mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter.

Stockholm den 27 januari 1965

Gösta Jacobsson